

T.C.
UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ
HUKUK BÖLÜMÜ

ESAS NO : 1986/5
KARAR NO : 1986/5

ÖZET : İdari Yargı yerine, idari b
dava ile birlikte açılmayan müstaki
tesbit davasının; bu yargı yerinde in
celenip incelenmeyeceğinin takdirinin
İdari Yargı yerine ait olduğu hk.

K A R A R

Davacı : Mustafa Şevik
Vekili : Av. Fahri Coşkun
Davalı : Maliye ve Gümrük Bakanlığı
Vekili : Av. Süha Derya

OLAY : Bir firma tarafından ithali yapılmak istenen ve 2-10-19

günü 4244 sayılı giriş beyannamesine konu edilip 73.07 gümrük tarife pozisyonuna gir-
mesi gereken kütük demirlerin, 73.03 gümrük tarife pozisyonuna girecek şekilde hurda
demir olarak beyan edilmesi ile yapılmak istenen kaçakçılık olayında; kaçak mala doğ-
rudan doğruya el koyduğunu iddia eden ve Gümrük Giriş Müdürü olan davacı, 1918 Sayılı
Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun'un 60.maddesine göre, tarafına müsadir ikrami-
yesi ödenmesini temin amacı ile müsadirliğinin tesbitine karar verilmesini 19-3-1985
kayıt günlü dilekçe ile Adli Yargı yerinde açtığı tesbit davası ile talep etmiştir.

1-) İzmir 9.Asliye Hukuk Mahkemesi : 27-6-1985 gününde, 1985/196-475 sa-
yı ile; davanın, davacının müsadir olduğunun tesbiti istemine ilişkin bulunduğu, bu da-
va ile davacının müsadir ikramiyesi almayı sağlamayı amaçladığı, genel mahkemelerin ida-
reyi bir işlem yapmaya zorlayıcı nitelikte karar vermesinin düşünülemediği, zira ge-
nel mahkemelerde verilecek bir tesbit kararı sonucu idarenin ikramiye verme doğrutu-
sunda işlem yapmaya zorlanacağı, böyle bir sonuç doğuracak isteğin İdari Yargı yerinde
incelenmesi gerektiği, Yargıtay ve Uyuşmazlık Mahkemesi içtihatlarının bu yolda olduğu
gerekçeleri ile davanın İdare Mahkemesi'nin görevine girdiğinden bahisle, görev yönün-
den reddine karar vermiştir.

Davacı bu kez; 7-11-1985 günlü dilekçe ile kendisinin kaçakçılık olayı-
na eylemli bir biçimde ilk ve esas olarak elkoyan müsadir olduğunun tesbitine karar
verilmesi istemi ile İdare Mahkemesi'nde tesbit davası açmıştır.

2-) İzmir 2.İdare Mahkemesi : 21-11-1985 gününde, 1985/685-352 sayı ile;
davanın konusunun kaçak mala fiilen elkoyduğunu iddia eden davacının 1918 Sayılı Ka-
nun'un 60.maddesi uyarınca kendisine müsadir ikramiyesi ödenmesini temin amacı ile mü-
sadirliğinin tesbiti istemine ilişkin bulunduğu, 2577 Sayılı Kanun'un 2.maddesinde ida-
ri dava türlerinin sayıldığı, aynı maddenin 2 numaralı bendinde; İdari Yargı yetkisinin
idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlı olduğunun hükme bağ-
landığı, keza; 2576 Sayılı Kanun'un 5.maddesinde İdare Mahkemelerinin çözümlenmekle gö-
revli bulunduğu davaların gösterildiği, anılan madde hükümlerine göre tesbit davalarının

idari dava türleri arasında yer almadığı,öte yandan ortada idari davaya konu olabileceği idari ve icrai nitelikte bir işlem olmaksızın doğrudan doğruya davacının müsadir olup olmadığınin tesbiti istemi ile açılan davanın anılan hükümler uyarınca İdare Mahkemelerinde incelenmesi olanağının bulunmadığı,bu nedenlerle, İdare Mahkemesi'nin görevi dışında bulunan davanın 2577 Sayılı Kanun'un 15/1-a.maddesi uyarınca görev yönünden reddine karar verilmiştir.

Böylece; tarafları,sebebi ve konusu aynı olan davada Adli ve İdari Yargı yerlerince verilen görevsizlik kararları nedeni ile 2247 Sayılı Kanun'un 14.maddesinde belirlenen olumsuz görev uyuşmazlığı doğmuş ve davacı vekilinin, 27-2-1986 günlü dilekçesi ile anılan uyuşmazlığın çözümünü istemesi üzerine,konu ile ilgili dosyalar İzmir 2.İdare Mahkemesi Başkanlığı'nın 4-3-1986 günlü, 1985/685 sayılı yazısı ekinde Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığı'na gönderilmiştir.

İNCELEME VE GEREKÇE : Türk Ulusu adına Yargı yetkisini kullanan Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü; Servet Tüzün'ün Başkanlığı'nda, Zekâi Özdil,Şerafettin Seyhun,Şafak Sancar,Erol Çırakman,İlhan Köseoğlu ve Abdullah Demir'in katılmaları ile yaptığı, 7-4-1986 günlü toplantıda, geçici raportör Danıştay Tetkik Hakimi M.İlhan Dinç'in raporu ile dosyadaki belgeler ve Danıştay Başsavcılığı'nın 17-3-1986 günlü, 1986/7 sayılı ve Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 25-3-1986 günlü, T.M.272 sayılı davada İdari Yargı yerinin görevli olduğu yolundaki düşünce yazıları okunduktan; toplantıya,Cumhuriyet Başsavcısı yerine katılan Yardımcı Durmuş Ganioglu ile Danıştay Başsavcısı yerine katılan Savcı Tahsin Yağmurlu'nun yazılı düşünceler doğrultusundaki sözlü açıklamaları dinlendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

Dava; davacının elkoyduğunu iddia ettiği bir kaçakçılık olayı nedeni ile,kendisinin asıl müsadir olduğunun tesbiti isteğine ilişkin olup, nitelikce bir tesbit davasıdır.

Görev sorununun çözümüne geçmeden önce,tesbit davalarının kısaca incelenmesi gerekmektedir.Bilindiği gibi, tesbit davaları gerek öğretide ve gerekse Adli Yargı'da tanım ve işlevinin ne olduğu konusunda tartışma kalmamış bir dava türüdür.Tesbit davasının İdari Yargı'da idari davalar yanında ve onlardan ayrı bir dava türü olarak kabul edilmiş olup olmadığı ise,aynı kesinlikle belirmiş değildir.Böyle bir davaya İdari Yargı'nın özelliği(yazılılık) gözönünde tutularak bu yargı kolunda yer verilip verilmeyeceği İdare Hukuku'nun bir meselesi olarak ortaya çıkmaktadır.

Dosya içeriği ve dava dilekçesinden; davacının işbu davayı açmaktaki amacının, kaçakçılık olayına elkoyan bir kişi olarak kendisinin gerçek müsadir olduğunu tesbit ettirmek ve bu suretle kendisine müsadir ikramiyesi ödenmesini temin etmek olduğu anlaşılmaktadır.Şöyle ki; davacı İzmir Gümrükleri Başmüdürlüğü'ne başvurarak elkoyduğu bir kaçakçılık olayının ilk ve esas müsadiri olduğu için,kendisine müsadir ikramiyesi ödenmesini istemiş, ancak davalı idare bu güne değin davacıya ikramiyeyi ödemiştir.Şu hale göre; ortada davacının müsadir ikramiyesi ödenmesi konusunda davalı idareye vaki bir başvurusu ve bu başvuruya cevap verilmemek sureti ile zımnen bu başvurunun reddedilmiş sayılması bahis konusudur. Bu durumda; davalı ile davacı arasında,tesbiti istenen husus dışında,idari bir işlemin tesisi bakımından bir kamu hukuku ilişkisi kurulmuş bulunmaktadır.Şüphesiz davacı,hakkında

tesis olunan veya olunacak idari bir işlemin iptali istemi ile İdari Yargı yerinde idari dava açabileceği gibi, bir hukuki ilişkinin tesbiti isteği ile de, yargı yerlerinde tesbit davası açabilir. Nitekim davacı, olayda olduğu gibi İdari Yargı yerinde bir iptal davası açmamış, müsadirliğinin tesbiti bakımından önce Adli Yargı yerinde tesbit davası açmış, burada davanın görev yönünden reddi üzerine aynı tesbit davasını İdari Yargı yerinde ikame etmiştir.

Bilindiği gibi; Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda tesbit davaları açık ve genel bir hükümle düzenlenmemiş olmasına rağmen, bu davaların varlığı Adli Yargı'da bir dava türü olarak öğreti ve uygulamada benimsenmiş bulunmaktadır. Tesbit davaları bir hukuki ilişkinin bulunup bulunmadığını amaç tutar. Bu hukuki ilişki özel hukuka ilişkin olabileceği gibi, kamu hukukuna da ilişkin olabilir. Hukuk mahkemelerinin önlerine getirilen tesbit davalarında davacının dava açmakta hukuki yararı olduğunu tesbit etmeleri halinde, eğer tesbiti istenen hukuki ilişki de özel hukuka ilişkin ise, bu konuda esasa girip davayı karara bağlamaları gerektiği açıktır.

Ancak; tesbiti istenen hukuki ilişki bir özel hukuk ilişkisi olmayıp, olayda olduğu ve yukarıda açıklandığı gibi, bir kamu hukuku ilişkisi ise, hukuk mahkemeleri bu tesbit davasını inceleyemeyecektir. Zira; tesbit davası, eda davasının öncüsü durumundadır. Gerçekten; tesbit davası olumlu olarak sonuçlandıktan sonra, hakkın yine teslim edilmemesi halinde eda davası açılacaktır. Bir idari işlem tesisi isteği ile idari makama veya İdari Yargı'da açılacak diğer bir davada ibraz edilmek üzere ve bu makam ile idare mahkemesini hukukten bağlayacak nitelikte bir ilâm elde edebilme amacı ile açılmış tesbit davasının Adli Yargı yerinde görülmesine hukukten imkân bulunmamaktadır. Böyle bir durumda; Adli Yargı yeri, görevsizlik kararı vererek davadan elini çekecektir.

Nitekim olayda da, Adli Yargı yeri böyle bir karar vermiş ve davacı bu kez, aynı tesbit davasını İdari Yargı yerinde açmıştır. Ancak; İzmir 2. İdare Mahkemesi İdari Yargı'da dava türlerinin İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddesinde sayıldığını, bunlar arasında tesbit davasının yer almadığını açıklayarak önüne getirilen davaya bakmanın Adli Yargı yerinin görevine girdiği sonucuna varıp, davanın görev yönünden reddine karar vermiştir.

Davacının talebinin, hukuki bir durumun tesbitine ilişkin olması ve davalı ile davacı arasındaki ilişkinin de kamu hukuki ilişkisi bulunması karşısında, bu tesbit davasının esası hakkındaki kararın İdari Yargı yerinde verilmesi gerektiği açıktır. Başka bir anlatımla; İdari Yargı, ya Adli Yargı'da olduğu gibi kanunda açık bir hükümle düzenlenmemiş olmasına rağmen tesbit davalarının bir dava türü olarak İdari Yargı'da bakılabileceğini benimseyerek elindekî tesbit davasını olumlu veya olumsuz olarak karara bağlayacak, ya da İdari Yargı'da müstakil bir tesbit davası açılmıyacağını belirtip, İdari dava türlerinden hiç birine uymayan bu davanın görev yönünden değil de, inceleme kabiliyeti bulunmamasından reddine karar verecektir. Nitekim; Danıştay'ın emsal olaylardaki kararları da bu yolda bulunmaktadır.

Öte yandan; her eda davasının içinde bir tesbit isteği de vardır. Gerçekten; eda davasına bakan mahkeme, öncelikle ileri sürülen hakkın var olup olmadığını araştırarak ve bu hakkın varlığının belirmesi halinde edaya hükmedecektir. Bu itibarla; eda davasına bakmakla görevli olan mahkemenin, tesbit davasına da bakmakla görevli olduğu kabul edilmelidir.

Uyuşmazlığa konu olan olayda; davacıya müsadir ikramiyesi ödenmesi istemi ile açılacak bir davaya-ikramiye ödenmemesi yolundaki idari işlemin iptali veya ikramiyenin tahsili davası-bakacak yargı yeri İdari Yargı mercii olduğuna göre, aynı hukuki ilişkiye dayanılarak bu dava ile birlikte veya müstakillen açılan tesbit davasına İdari Yargı yerinde bakılıp bakılmayacağı konusu da İdari Yargı'nın görev alanına girer.

Zira; İzmir İdare Mahkemesi elindeki işbu tesbit davası ile ilgili konuda irceleme yaparken, 1918 Sayılı Kanun'un 60. maddesini gözönünde tutacak, davacının idareye ikramiye istemi ile başvurup vurmadığını değerlendirecek, anılan maddeye göre idareye başvurması ve isteminin idarece reddi halinde (zımnen veya sarahaten) idarece tesis olunan bu işlemin iptali isteği ile İdari Yargı yerinde dava açılabilirliğini düşünerek, davacının müsadirliğinin tesbitinin bu şekilde açılacak bir iptal davasının içinde mi, yoksa iptal davasını açmazdan önce müstakillen açılmış bulunan bu tesbit davasında mı ele alınacağı sorununa bir çözüm getirecektir.

Görüldüğü gibi; İzmir İdare Mahkemesi'nin elindeki davada ortaya çıkan ve yukarıda belirtilen hukuki sorunlar, tümü ile İdare Hukuku ve İdari Yargı'yı ilgilendiren ve İdari Yargı yerlerince çözümlenebilecek sorunlardır. Bu itibarla; anılan hukuki sorunların çözüm yerinin İdari Yargı yeri olduğu kuşkusuzdur.

Esasen; hizmet süresinin tesbiti talebi ile açılan bir davada Adli ve İdari Yargı yerlerince verilen görevsizlik kararları nedeni ile oluşan olumsuz görev uyuşmazlığında, Mahkememiz Hukuk Bölümü'nce verilen ve 17-3-1986 günlü, 19050 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 21-10-1985 günlü, 1985/14-26 sayılı karar ile İdari Yargı yerine idari bir dava ile birlikte açılmayan müstakil tesbit davasının bu yargı yerinde incelenip incelenemeyeceğinin takdirinin İdari Yargı yerine ait olduğuna karar verilmiştir.

İşbu davada da; İdari Yargı yerine idari bir dava ile birlikte açılmayan müstakil tesbit davasının bu yargı yerinde incelenip incelenemeyeceğinin takdiri İdari Yargı yerine ait olduğundan İzmir 2. İdare Mahkemesi'nin 21-11-1985 günlü, 1985/685-353 sayılı görevsizlik kararının kaldırılmasına karar verilmelidir.

Bu görüşe, üyelerden Şafak Sancar ve Erol Çırakman katılmamışlardır.

...../.....

SONUÇ : Anlaşmazlığın, niteliğine göre İdari Yargı yerinde çözülmesi gerektiğine, bu nedenle, İzmir 2. İdare Mahkemesi'nin 21-11-1985 günlü, 1985/685-352 sayılı görevsizlik kararının kaldırılmasına, Üyelerden Şafak Sancar ve Erol Çırakman'ın karşı oyları ve oyçokluğuyla, 7-4-1986 gününde kesin olarak karar verildi.

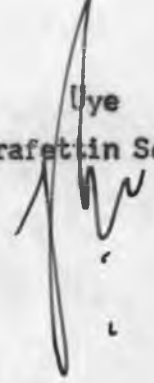
Başkan
Servet Tüzün

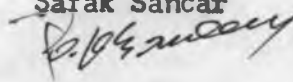
Uye
Zekâi Özdi1

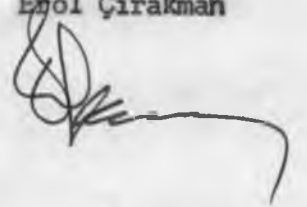
Uye
Şerafettin Seyhun

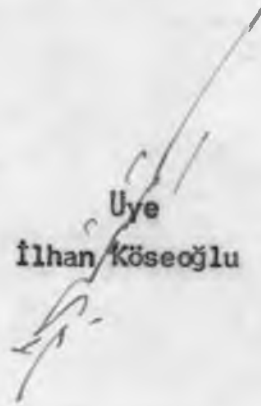
Uye
Şafak Sancar

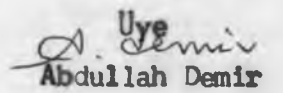
Uye
Erol Çırakman

Uye
İlhan Köseoğlu

Uye
Abdullah Demir

Bu kararın Resmî gazete'de
yayımlı uygundur.

Başkan

17/4

S.Y.

T.C.
UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ
HUKUK BÖLÜMÜ

ESAS NOS : 1986/5
KARAR NO : 1986/5

KARŞI OY YAZISI

Anayasa'nın 125.maddesinde, idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu, idari işlemlere karşı açılacak davalarda sürenin yazılı bildirim tarihinden başlayacağı ifade edildikten sonra, "Yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır" denilmektedir. İdarenin yargısal denetiminin kapsam ve sınırını gösteren bu hükümlerden İdari Yargı faaliyetinin idarenin eylem ve işlemleri hakkında cereyan edeceği anlaşılmaktadır. Nitekim; 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2.maddesinde idari davaların, genel hizmetlerden birinin yürütülmesi için yapılan idari sözleşmelerden dolayı açılacak davalar bir tarafa bırakılırsa, iptal ve tam yargı davalarından ibaret olduğu kabul edilmiş, 2576 Sayılı Kanunu'nun 5.maddesinde de İdare Mahkemelerinin görevinin bu davaları görmek ve çözümlmek olduğu belirtilmiştir. Kanunun bu düzenlemesi karşısında, idari sözleşmeden doğan davalar ayrı tutulmak kaydıyla, İdare Mahkemelerinin iptal ve tam yargı davaları dışında bir davayı çözümlemekle görevli olduğunun kabulü mümkün değildir. Kanunla görev verildiğinde İdare Mahkemelerinin bunlar dışında kalan davalara da bakıp bakamayacağı ayrı bir konudur ve bunun burada tartışılmasına gerek yoktur.

Görev uyuşmazlığına konu olan davada, davacı gümrük kaçakçılığını ortaya çıkardığı ve kaçak mala fiilen el koyduğunu iddia ederek, kaçak malın ilk ve esas müsadiri olduğunun tesbitine karar verilmesini istemektedir. Bir hukuki ilişkinin varlığının tesbitine ilişkin bu davanın, ne iptal ne de tam yargı davası olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. İptal ve tam yargı davalarında bir hukuki durumun tesbiti ile birlikte, dava sonunda verilecek kararlar, bu hukuki durumun değişmesi, yeni hukuki durumların ortaya çıkması da söz konusudur.

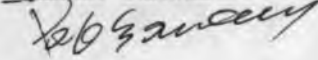
Görev uyuşmazlığına konu olan dava, tamamen Adli Yargı'ya has bir dava türü olan "tesbit davası" niteliğindedir. Bu dava ile tesbiti istenen hukuki ilişkinin idarenin tesis edeceği bir işlem ya da idare mahkemesinden talep edilecek bir karara esas alınmak istenmesi, davanın Adli Yargı'nın görevi dışında sayılması için yeterli değildir. Bu tes

bit davasında mahkemeden alınacak kararlarla sağlanmak istenen yararın, idari dava sonunda idare mahkemesinin bir iptal hükmü ile sağlanabilecek olmasının, bu davanın dinlenmesini engelleyip engellemediğinin takdiri de Adli Yargı yerlerine ait olmak gerekir. Asliye Hukuk Mahkemesi böyle bir tesbit davasının görülemeyeceği sonu~~ç~~cuna varıyorsa, İdari Yargı yerinin bu davada görevli sayılması mümkün bulunmadığından, davayı görev noktasından değil, idari davaya esas alınacak bir tesbit hükmünün verilemeyeceğini belirterek reddetmesi gerekirdi.

Bu nedenle, Adli Yargı yerinin görevsizlik kararının kaldırılması gerektiği görüşü ile karara karşıyız.

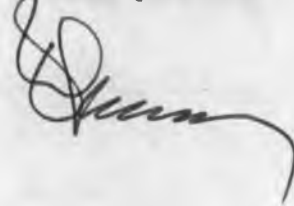
Uye

Şafak Sancar

Uye

Erol Çırakman

S.Y.